

Co-funded by
the European Union

Euro
Toler
Culture

**ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

Європейські стратегії формування толерантного суспільства: медіа, освіта, мистецтво

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

**ТЕМА: ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК ІНДИВІДУАЛЬНА ТРАЄКТОРІЯ
ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ ДИТИНИ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ**

Питання для обговорення:

1. Інклюзивна освіта в європейських країнах: досвід, практичні кейси для освітнього процесу, професійна підтримка вчителів в інклюзії.
2. Принципи інклюзивної освіти. Інклюзія: з позиції дитини з інвалідністю, з позиції дитини без інвалідності, з позиції батьків дитини з інвалідністю, з позиції батьків дитини без інвалідності, з позиції спеціаліста, з позиції пересічного громадянина. Визначення інклюзії: від інтеграції до повноцінної участі.
3. Інклюзія для дітей з інвалідністю, ВПО, меншин, ЛГБТК+, дітей, постраждалих од війни.
4. Освітні бар'єри: фізичні, мовні, психологічні, цифрові. Інклюзія як «єдність», а не «доступ».
5. Модель Universal Design for Learning (UDL), або Універсальний дизайн для навчання. Забезпечення безперервної освіти дітей з особливими освітніми потребами (ООП).
6. Методики та технології для роботи з дітьми з ООП: особистісно-орієнтоване навчання, індивідуальна освітня траєкторія, формувальне оцінювання, SMART-технології, театралізовані ігри, мнемотехніка тощо.
7. Специфічні освітні технології, спрямовані на адаптацію дітей з ООП: оздоровчі технології терапевтичного спрямування (арт-терапія, пісочна терапія, лялькотерапія, музикотерапія, ігрова терапія); логопедичні технології; технологія розвитку психічних процесів (методика М. Монтессорі); технології корекції та оптимізації освітньої діяльності; технології корекції поведінкових порушень; технології навичок спілкування; технології оптимізації рухової діяльності. Інноваційні технології в роботі з дітьми в умовах інклюзивного освітнього простору.

Основні навчальні ресурси

1. Бех І. Особистість у саяві духовності: монографія. Київ – Чернівці : «Букрек», 2021. 244 с.
2. Навчальний курикулум з інклюзивної освіти: Теорія та методика інклюзивного навчання. Модулі 1–3 / уклад. Л. Сидорів, за ред. С. Сидоріва. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2020. 235 с.

Co-funded by
the European Union

Euro
Toler
Culture

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Європейські стратегії формування толерантного суспільства: медіа, освіта, мистецтво

3. Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? Довідник для широкого кола фахівців; заг. ред. К. Возніцина, Л. Литвиненко. Київ, 2020. 192 с.

4. Нова українська школа: poradnik dla vchytel'ya; za zag. red. N. Bibik Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.

5. Організація індивідуальної освітньої траєкторії для дитини з особливими потребами в закладі загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник; за ред. О. Голентовської. Житомир : Полісся, 2020. 132 с.

6. Порошенко М. А. Інклюзивна освіта : навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300 с. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/inkluzyvne-navchannya/posibniki/inklyuziyavnz.pdf>

7. Соціальна інклюзія у сфері вищої освіти: теоретико-концептуальні засади, цільові групи, виміри та індикатори: монографія / О. Оржель, М. Бойченко, О. Петроє, С. Цимбалюк, Н. Шофолова; за ред. О. Оржель. Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, 2024. 122 с.

Інформаційні ресурси:

1. Верховна Рада України. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua>

2. Дитина з особливими освітніми потребами. URL: <https://bf.in.ua/rizni-sotsialni-hrupy-2/dytyna-zosoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-ooop>

3. Рада Європи. Офіційний сайт. URL : <https://www.coe.int>

4. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. URL: <https://nus.org.ua/view/tsinnosti-v-shkoli-vid-gluhoyi-oborony-do-navigatsiyi-v-nezvidanomu/>

5. ЮНЕСКО. Офіційний сайт. URL : <https://www.unesco.org>

6. Activities for Teaching Tolerance in the Classroom. URL: <https://resilienteducator.com/classroomresources/activities-for-teaching-tolerance-in-the-classroom/>

Методичні рекомендації:

Тема розрахована на одне практичне заняття, однак вимагає ґрунтовної аналітичної роботи з міжнародним та українським досвідом інклюзії, вивчення принципів інклюзивної освіти та освітніх бар'єрів, технологій підтримки учнів з ООП та побудови індивідуальних освітніх траєкторій.

Опрацьовуючи перше питання «Інклюзивна освіта в європейських країнах: досвід, практичні кейси, професійна підтримка вчителів», варто звернути увагу на відмінності між моделями інклюзивної освіти в країнах ЄС (Фінляндія,

Co-funded by
the European Union

Euro
Toler
Culture

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Європейські стратегії формування толерантного суспільства: медіа, освіта, мистецтво

Норвегія, Німеччина, Італія), визначивши рівень державної підтримки, системи супроводу, ролі команди фахівців, а також форми наставництва для вчителів. Особливу увагу слід приділити концепції раннього втручання, системам асистентів учителя, інклюзивним ресурсним центрам, що забезпечують підтримку дитини в освітньому процесі. Варто проаналізувати 2–3 практичні кейси, які демонструють, як інклюзія впроваджується «в дії»: адаптація навчальних матеріалів, модифікація оцінювання, робота зі змішаними групами, мультидисциплінарний підхід.

Робота над другим питанням «Принципи інклюзивної освіти. Інклюзія з різних позицій. Визначення інклюзії: шлях від інтеграції до участі» має передбачати розмежування понять: інтеграція як адаптація дитини до існуючої системи; інклюзія як трансформація системи для потреб кожної дитини; повноцінна участь як якісний рівень включення в освітній процес і соціальну взаємодію. Необхідно проаналізувати інклюзію з різних перспектив: дитини з інвалідністю; дитини без інвалідності; батьків обох груп дітей; педагогів; фахівців супроводу; суспільства загалом.

Під час обговорення варто підкреслити, що інклюзія – це не лише доступ, а й прийняття, повага, рівність можливостей і соціальна взаємодія, що формує толерантне демократичне суспільство.

Розглядаючи третє питання «Інклюзія для дітей з інвалідністю, ВПО, меншин, ЛГБТК+, дітей, постраждалих від війни», формуємо усвідомлення розширеного трактування інклюзії: це не лише про фізичні чи інтелектуальні порушення, а про всі групи, що стикаються з ризиком дискримінації та освітньої нерівності. Варто: дослідити бар'єри, з якими зустрічаються різні групи; оцінити, як школа може стати безпечним і підтримувальним простором; визначити, які інструменти необхідні для соціальної адаптації дітей, що пережили травматичний досвід.

Під час роботи над четвертим питанням «Освітні бар'єри: фізичні, мовні, психологічні, цифрові. Інклюзія як «єдність»» необхідно пояснити, що бар'єри можуть бути: фізичні (інфраструктура, архітектура, транспорт); мовні й комунікаційні (логопедичні труднощі, відмінність мовних кодів, відсутність жестової мови); психологічні (стигматизація, соціальна тривожність, негативний досвід); цифрові (відсутність гаджетів, низька цифрова компетентність). А отже, слід усвідомити: інклюзія – це не просто доступ до закладів освіти чи ресурсів, а створення спільноти, де кожна дитина відчуває себе потрібною і важливою.

У процесі розгляду п'ятого питання «Модель Universal Design for Learning (UDL). Безперервність освіти дітей з ООП» слід звернути увагу на універсальні принципи для всіх учнів, що пропонує UDL: різні способи подання інформації; різні способи взаємодії та вираження знань; гнучкість навчального середовища.

Co-funded by
the European Union

Euro
Toler
Culture

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Європейські стратегії формування толерантного суспільства: медіа, освіта, мистецтво

Модель UDL забезпечує індивідуальну траєкторію для кожної дитини та сприяє безперервності освіти, зокрема під час війни та вимушеної міграції.

Матеріали шостого та сьомого питань плану «Методики та технології для роботи з дітьми з ООП» та «Специфічні освітні технології, спрямовані на адаптацію дітей з ООП» дадуть можливість опрацювати сучасні педагогічні підходи та найефективніші методики для різних категорій дітей з ООП: особистісно-орієнтоване навчання; індивідуальна освітня траєкторія; формувальне оцінювання (рубрики, портфоліо, самооцінювання); SMART-технології; театралізовані ігри; мнемотехніки; цифрові додатки для комунікації й тренування когнітивних навичок.